

JULIUS CEASAR

(M.Ö. 100-44)

Roma imparatorluğunun ünlü askeri ve siyasi lideri Gaius Julius Caesar; M.Ö. 100 yılında Roma'da, olağanüstü bir siyasi karmaşa döneminde dünyaya gelmiştir.

Romalılar M.Ö. ikinci yüzyılda, II. Pön savaşlarında Kartaca'ya karşı kazandıkları büyük zaferden sonra büyük bir imparatorluk kurmuşlardı. Bu zafer birçok Romalıyı zengin etmişti. Ancak savaşlar Roma'nın toplumsal ve ekonomik yapısını fena halde bozmuş ve köylüleri mahrumiyet içinde bırakmıştı. Kuruluşunun başlangıcında küçük bir şehri yöneten bir tür belediye meclisi olan Roma senatosunun büyük bir imparatorluğu adil ve etkin olarak yönetemediği görülmüştü. Siyasi yozlaşma şahlanmıştı ve tüm Akdeniz ülkeleri Romanın yanlış yönetiminden muzdaripti. Roma'da yaklaşık M.Ö. 133'te başlayan ve sürüncemede kalan bir düzensizlik dönemi olmuştu. Siyaset adamları, generaller ve demogoglar erk savaşa girdiler ve M.Ö. 87'de Marius'un, M.ö. 82'de de Sulla'nın komutasındaki partizan orduları Roma'da yürüdüler. Yanlış yönetim gerçeği herkes tarafından açıkça görülmekle birlikte Roma vatandaşlarının çoğunluğu cumhuriyetçi hükümetin işbaşında kalmasını istiyordu. Ceasar Roma'daki demokrat hükümetin artık korunmaya değmediğini, hatta bu noktayı çoktan geride bıraktığını gören belki de ilk önemli siyasi liderdi.

Ceasar eski bir patriark ailesinden gelmekteydi. İyi bir eğitim almış ve siyasete gençlik çağlarında atılmıştı. Bulduğu konumlar, kurduğu çeşitli ittifaklar ve siyasi yükselişi son derece karışıktır ve bunları burada yeniden sayma girişiminde bulunulmayacaktır. Ancak, M.Ö. 58'de, kırk iki yaşındayken Julius Roma egemenliği altındaki üç yabancı eyaletin valiliğine atanmıştır: Alp dağlarının güneyindeki Galya (Kuzey İtalya); İllirya (günümüz Yugoslavyasının kıyı bölgeleri) ve Narbon Galyası (Fransa'nın güney kıyıları). O zamanlar komutası altında toplam yirmi bin kadar askerden oluşan dört Roma lejyonu bulunmaktaydı.

M.Ö. 58-61 yılları arasında Ceasar bu güçleri; kabaca günümüz Fransası ve Belçikasını, yanı sıra İsviçre, Almanya ve Hollanda'nın bazı bölümlerini kapsayan Galya'nın geri kalan ülkelerinin fethi için kullandı. Savaştığı orduların kendi ordularından sayıca üstünlüğüne rağmen, Gal kavimlerinin hepsini yenerek Ren nehrine kadar olan toprakların tamamını Roma egemenliği altına almayı başardı. Britanya'ya da iki sefer yapmasına rağmen burada kalıcı fetihler yapamadı.

Galya'nın fethi zaten önde gelen bir siyaset adamı olan Ceasar'ı Roma'da kahraman yaptı. Siyasi muhaliflerine göre ise, bu kahramanlık fazla abartılmış ve Ceasar gereğinden fazla güç kazanmıştı. Askeri görevi sona erdiğinde, Roma senatosundan bir yurttaş olarak, yani yanında

ordusu olmadan Roma'ya dönmesi için emir aldı. Ceasar belki de haklı olarak, Roma'ya askersiz dönmesi halinde siyasi muhaliflerinin bu fırsatı kendisini mahvetmek için kullanacaklarından korktu. Bundan dolayı da, M.Ö. 49 yılının 10-11 Ocagında, Roma Senatosuna açıkça karşı çıkarak askerlerini kuzey İtalya'daki Rubicon ırmağından geçirdi ve Roma'ya yürüdü.

Bu kanunsuzluğa apaçık hareket, Ceasar lejyonlarıyla Senatoya sadık güçler arasında bir iç savaş başlattı. Savaş dört yıl sürdü ve M.Ö. 45 yılında Munda, İspanya'da yapılan son muharebeden sonra Ceasar'ın kesin zaferiyle bitti.

Ceasar, Roma'nın istediği etkin ve aydınlık istibdadın sadece kendisi tarafından kurulabileceğine çoktan inanmıştı. M.Ö. 45 yılının Ekim ayında Roma'ya döndü, kısa bir süre sonra da ömür boyu diktatör ilan edildi. M.Ö. 44 Şubatında kendisine taç sunuldu an bu teklifi geri çevirdi. Ancak zaten bir askeri diktatör olduğundan bu davranışı cumhuriyetçi muhalifleri için bir güvence oluşturmadı. M.Ö. 44 yılında, 15 Mart günü (Roma takvimine göre "Mart İdes") bir Senato toplantısı sırasında bir grup suikastçi tarafında katledildi.

Ceasar hayatının son yıllarında bir reform hareketine girişti. Ordudan emekli olanları ve Roma'nın kırsal kesiminde yaşayan yoksul halkı imparatorluğun her yanına yaygınlaştıracığı yeni topluluklar içine yerleştirmek üzere bir plan yapmıştı. Roma "yurttaş"lığı kavramını birkaç halk sınıfını daha kapsayacak hale getirmişti. İtalyan şehirlerine, hepsinde aynı şekilde uygulanan bir yerel yönetim sistemi getirmeyi düşünüyordu. Geniş bir bayındırlık programı ve Roma hukukuna bir düzen getirme yönünde planları da vardı. Çeşitli alanlarda başka reformlar da yaptı. Fakat Roma'da tatmin edici bir anayasaya dayanan yönetim tarzını yerleştiremedi, düşüşünün belki de en önemli nedeni buydu.

Ceasar'ın Munda'da kazandığı zaferle Roma'da katledişi arasında sadece bir yıl olduğundan, yaptığı planların çoğu işlerlik kazanamadı; yaşasaydı yönetiminin ne denli aydınlanmacı ve etkin olacağı hakkında kesin bir şey söylemek zordur. Reformları arasında en kalıcı etkiyi sahip olanı, getirdiği yeni takvim düzenidir. Bu takvim, sadece birkaç küçük iyileştirmeye o günden bu yana kullanılmaktadır.

Ceasar tarihteki en karizmatik siyasi kişiliklerden biriydi ve çok çeşitli yeteneklere sahipti. Başarılı bir siyaset adamı, parlak bir general ve mükemmel bir hatip ve yazardı. Galya'nın fethini anlattığı "de bello Gallico" adlı eseri uzun zamandır bir edebiyat klasiği sayılmaktadır. Bir çok öğrenciye göre Latin klasikleri arasında en okunmaya değer ve ilginç eserdir. Ceasar cesur, coşkulu ve yakışıklıydı. Dillere destan bir Don Juan'dı ve gününün hoşgörü standartlarına göre bile aşk hayatı karışık sayılırdı. (En meşhur ilişkisi de elbette ki Kleopatra ile yaşadığı aşktı.)

Ceasar'm kişiliği genelde eleştirilmiştir. İktidar hırsı içindeydi ve geldiği siyasal konumları zengin olmak için - kuşkusuz ki- kullandı. Ancak, -hırslı politikacıların çoğundan farklı olarak- ipe sapa gelmez konuşmalar yapan, hilekar bir insan da değildi. Galyalılarla çarpışırken acımasız ve vahşiydi. Diğer yandan yenilgiye uğrattığı Romalı muhaliflerine karşı övgüyü hak edecek kadar alicenap davrandı.

Alman imparatorunun unvanı "Kayzer"ın ve Rus imparatorunun sam "Çar"ın "Ceasar" sözcüğünden türetilmesi, adına duyulan saygının bir göstergesidir. Ceasar; Roma imparatorluğunun esas kurucusu olan ikinci kuşaktan yeğeni Avgustos Ceasar'dan her zaman çok daha ünlü olmuştur. Ancak Julius Ceasar'ın tarih üzerindeki gerçek etkisi muazzam ününe denk değildir. Roma cumhuriyetinin çöküşünde belirgin bir rol oynadığı bir gerçektir. Ama bu yönde arz ettiği önem, Roma'daki cumhuriyetçi hükümet zaten sallantıda olduğundan, fazla da abartılmamalıdır.

Ceasar'ın en önemli kazanımlarından biri Galya'yı fethidir. Ele geçirdiği topraklar yaklaşık beş yüzyıl boyunca Roma egemenliğinde kalacaktı. Buralarda yaşayan halk bu süre içinde tamamen "Romalılaştı". Roma hukuku, gelenekleri, dili ve daha sonra da Roma Hıristiyanlığı benimsendi. Günümüzde kullanılan Fransızca büyük ölçüde o günlerde konuşulan Latineden alınmıştır.

Ceasar'ın Galya'yı fethi Roma üzerinde de çok etkili oldu; İtalya'nın kuzeyden gelecek saldırılara karşı birkaç yüzyıl güven içinde yaşamasını sağladı. Galya'nın fethi aslında Roma imparatorluğunun tümünde güvenliğin sağlamasında bir etkendi.

Romalılar Ceasar olmadan da Galya'yı eninde sonunda alırlar mıydı acaba? Gal kavimlerine göre teknolojik ya da sayısal bir üstünlükleri yoktu. Diğer yandan Roma, Ceasar'ın fetihlerinden önceki dönemde hızla genişlemekteydi ve bu genişleme Ceasar döneminden sonra da bir süre devam etti. Roma ordularının o dönemde sahip olduğu yüksek askeri etki, Galya'nın Roma'ya yakın olması ve Gal kavimlerinin dağınıklığı da göz önüne alındığında, Galya'nın bağımsızlığını koruma konusunda pek şansı yokmuş gibi görünüyor. Her halükarda, Ceasar'ın büyük Kelt ordularını yenen ve Galya'yı fetheden general olduğu gerçeği de yadsınamaz ve bu kitapta en çok da bu başarısı nedeniyle yer almaktadır.

Kaynak: Michael H. Hart, Dünya Tarihine Yön Veren En Etkin 100, Neden Kitap Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.318-322.